

Pár héttel a német kapituláció után, negyvenöt májusának egyik reggelén lefelé ballagtam a Rózsadombról az iskolába egy osztálytársnőmmel, akivel első elemi óta, tehát hat éve egy padsorban ültünk. Más ilyen alkalmakkor a tanárokat szidtuk és pletykálgatunk, laza társalgás volt, ezúttal azonban osztálytársnőm szokatlanul hallgatott, látszott, töpreng valamin. Egyszer csak megállított, karomra tette a kezét, mélyen a szemembe nézett és megkérdezte, tudok-e titkot tartani. Persze, hogy tudok. Halálos titkot is? Ez ijesztően hangzott, de az idő tájt lépten-nyomon élet-halál titkokba ütközött az ember, e tárgykörben komoly rutinnal rendelkezünk mindnyájan. Ha kitudódik, amit most elmesél, mondta borzongató szigorral osztálytársnőm, a papája életébe kerülhet. Jól ismertem a papáját, volksbundista volt, egyébként derék ember, előző évben néha hármásban mentünk le a Margit körútra, olyankor kellemesen társalogtunk, rólam az volt a véleménye, hogy „egy nettes Mädchen vagyok...”. „Nett, fess, krek”, jópofa szavak.

Azon a reggelen, a Rózsadombról lefelé menet megtudtam, hogy már csak némi idő kérdése, és mint egy üstökös, a V3 feltűnik majd az égbolton, és a háború folytatódik, ugyanabban az órában, ugyanabban a percben egész raj félelmetes rakéta indul el egy titkos német bázisról Moszkva, New York és London felé, a hármás légi úton, s ez majd elvezet az áhított végső diadalhoz. „És rettenetes megtorlás vár mindazokra, akik ma győztesnek hiszik magukat, és azokra is, akik hajbókolnak előttük!” Osztálytársnőm fenyegetően susogott a fülembe, udvariasan hallgattam, tudtam hogy apám csak legyintene, „ha egy magyar ember buta, akkor nagyon buta...” – mondaná, ő az axióma ellentétét képviselte, zseniális volt és régimódi hazafias, legfőbb kincseként őrizte a babérlevelet, amelyet négyéves korában maga tépett a Kossuth sírját borító egyik koszorúról. De magyar ember volt-e osztálytársnőm papája, aki állampolgárságra nézve birodalmi németnek vallotta magát?

„Hitler él, jól van, ismeretlen helyen tartózkodik...” – súgta a fülembe osztálytársnőm a rettentő titkot. Akit a romok között találtak és elégettek, a hasonmása volt, a németeknek sikerült becsapniuk az egész világot.” Álltunk az Eszter utcában, halálos tudást őrző összeesküvők, vállunkat lehúzta a tömött aktatáska, hátunkat hosszú copf verdeste, táskánkban könyvek és füzetek, matematika és magyar, hat szakaszt kellett kívülről megtanulni a Szondi két apródjából, mi az, hogy „bűlbül szavu”? Soha többé nem akarok háborús híreket hallani, nem akarok bombákról tudni, tervszerű visszavonulásról, lángokról, marhavagonokról, hamuról! „A japánok és a németek két tűz közé veszik majd Amerikát, és nem lesz, aki megállítsa őket...” – lehelte lelkesen informátorom, fontoskodó, eszelős szöveg volt, furcsa repülőgépekről és különleges tankokról beszélt, titkos harcmodorról, minél lelkesebben suttogott, az egész annál valószínűtlenebbül hangzott, apám azt mondaná, a barátinőm papája féleszű. Hiszen vége van, végérvényesen és örökre vége a háborúnak, „Te nevensz?” „A nevetéssel bátorítom magam...” Fülemhez hajolt, suttogott, ne féljek, bármi lesz, számíthatok rá! Osztálytársnőm akkor még nem tudta, hogy minden pontosan úgy lesz, ahogy azt az amerikai Függetlenségi Nyilatkozat kimondja, iskolánk igazgatója olvasta fel a szöveget egy gyűlésen, súlyos szavakat arról, hogy minden embernek joga van boldogságra törekedni, elidegeníthetetlen joga. Az igazgató, tudós matematikus, nemrég jött meg Mauthausenből, osztott-szorzott, tudta, mit mond. A szabadsághoz is jogunk van, meg a veszteshez és a nyereshez, a tudáshoz és a tévedéshez, a hithez és a tagadáshoz és a napi két deci ingyen tejhez, két ropogós kifivel.

Ezerkilencszáznegyvenöt májusát írjuk, előleget vettünk a jóra, hogy kik vagyunk és mi lesz belőlünk, azt nem tudtuk, annyit azért mégis, hogy én, te, ő, mi, ti, ők, mindnyájan egy majdani boldog hon polgárai...

Addig meg itt volt nekünk ez az új világ.

A diákönkormányzat is létrejött. Versenyszerveződést kötöttünk egy fiú- gimnáziummal, tanítási idő alatt átsétáltunk az ideiglenes fahídon Budáról Pestre, Pestről Budára, újra és újra, ezzel nem lehetett betelni. Hosszasan tárgyaltunk (közben kapcsolatok szövődtek a két nem között), gondterhelten arccal jegyeztünk egy blokkfüzetbe, jótékonysági akciókról beszélünk, műsoros estekről, közös sajtótermékről és egy vezércikkről, amelyet nekem kellett megírnom. A sajtótermék kétszer jelent meg, a cikkhez hozzá sem fogtam, a lelkesedés lelohadt, a versenyzés csak fogalmilag létezett, új ötletek születtek, új hősökkel. Osztálytársnőm szavalóversenyekre járt, a legtöbbet megnyerte, egy Paul Éluard-költeménnyel turnézott a fővárosi gimnáziumokban, huszonegy strófa a szabadságról, kis irkalapjainra, padomra és a fákra, a porra és a órá felírak én, minden beírt papírra s minden üres papírra..., a díjátadásokra apja kísérte, az első sorban foglalt helyet, hunyt szemmel, hangtalanul mondta magában ő is a verssorokat. Osztályfőnöknőnk ekkor tanulta meg Éluard nevét, a „kommunista” szót pirulva ejtette ki, mintha trágárság volna. Az osztályban három lány vallotta magát kommunistának, egyforma széles bőrvet viseltek, fekete szoknyát sűrű inggel, egyenruhaszerűen, mindhárman dohányoztak, egymást orosz regényhősnők nevén szólították, a tanárok meg belemertek a játékba: Ulja, Ljuba, Tánya. Kicsit imponáltak nekünk, kicsit utáltuk őket, de ez nem volt orosz-ellenesség, dehogy!, az oroszok jó emberek, mondta osztályfőnöknőnk, mindenki tudja, aki ismeri az irodalmukat, mindenki tudja, ha az orosz ember valami rosszat követ el, előbb-utóbb megbánja és vezekel, önként megy a száműzetésbe. Az ostrom utolsó napján, amikor az orosz katonák bejöttek az óvóhelyre, kenyeret osztottak és zenéltek, ami azután történt – osztályfőnöknőnk hangja elakadt –, ami azután történt, az rémálom volt, jobb, ha nem bolygatjuk. Nem bolygattuk, táncoltunk.

Szabad emberek szabad táncát.

Szerb népi kórtánc volt, összekapaszkodva jártuk, siri kolo, Kozaracka lolo, szeressük a szerbeket, javasolta az egyik lány, akinek az apja szerb volt, azt hiszem, minden népet kedveltünk akkoriban, bolgár és francia és skót és görög és horvát és román és még tízféle nép táncait tanultuk meg, és népdalokat, de mennyit! Néhányunknak ugyan komoly baja volt a németekkel, másoknak az oroszokkal, de az új világ mindannyiunkat magával sodort, a megbékélés, a jóleső mérgelődés és a várakozás évadja volt ez, sok kis részből álló nagy egész, másfél-két év, talán tizennyolc hónap, amikor minden a miénk volt, erdők, mezők, színházak, mozik, dalok, könyvek, barátok, a világ belefért a zsebünkbe, ezt meguntuk, azt megtartottuk, nagyra törő terveinket szövögettük, még egy kis idő, még egy kis türelem, csak napok kérdése, mindössze pár óra, legfeljebb néhány perc, és miként iskolánk igazgatója ígérte, kikiáltják a boldog hont, háromnapos ünnepet ülünk majd, lesz édes must, fagyalt és fánk, és ezer színes léggömb száll majd a felhők fölé, hurrá!

Az ünnepet lefújták, egyetlen léggömb sem hasította az égboltot, másként alakultak bizonyos körülmények, várni kell kicsinyég, így mondták az ünnep rendezői. Szeretett igazgatónk vigasztalni próbált bennünket, barátnőm apja legyintett, a fenéket kicsinyég, ez itt már veszett fejsze nyele. Legyintettem én is, mi az, hogy veszett fejsze, mi az, hogy mi az? Akkoriban úgy gondoltam, most már hamarosan az igazság, és csakis az igazság fog uralkodni a Földön, addig meg van dolgunk elég.